

Rolnummer 6156
Arrest nr. 59/2016 van 28 april 2016

## A R R E S T

---

*In zake* : de prejudiciële vraag over artikel 22*sexies* van de wet van 17 juli 1963 betreffende de overzeese sociale zekerheid, gesteld door het Arbeidshof te Antwerpen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters E. De Groot en J. Spreutels, en de rechters A. Alen, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul, T. Giet en R. Leysen, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter E. De Groot,

wijst na beraad het volgende arrest :

\*

\* \*

### I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij arrest van 4 februari 2015 in zake Marianne Paelinck tegen de Dienst voor de bijzondere socialezekerheidsstelsels, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 12 februari 2015, heeft het Arbeidshof te Antwerpen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 22<sup>sexies</sup> van de wet van 17 juli 1963 betreffende de overzeese sociale zekerheid, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en 14 van dat Verdrag, voor zover er bij de wijziging van dit artikel door artikel 223 van de wet van 20 juli 2006 houdende diverse bepalingen waarbij de leeftijdsvereiste van 55 naar 65 jaar werd verhoogd geen overgangsregeling werd voorzien voor de uit de echt gescheiden echtgenote die nooit aangesloten was bij de Dienst voor Overzeese Sociale Zekerheid maar die voordien wel gehuwd was met een verzekerde die voor 1 januari 2007 aangesloten was en 20 jaar aan de verzekering heeft deelgenomen, terwijl de verzekerde waarvoor de leeftijdsvereiste door artikel 215 van de wet van 20 juli 2006 houdende diverse bepalingen werd opgetrokken van 55 naar 65 jaar maar die zich vóór 1 januari 2007 heeft aangesloten en reeds 20 jaar aan de verzekering heeft deelgenomen, wel kan genieten van een overgangsregeling ? ».

Memories zijn ingediend door :

- de Dienst voor de bijzondere socialezekerheidsstelsels, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. C. Magin, advocaat bij de balie te Brussel;
- de Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. P. Slegers en Mr. C. Vannieuwenhuysen, advocaten bij de balie te Brussel.

Bij beschikking van 3 februari 2016 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers R. Leysen en T. Giet te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 24 februari 2016 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 24 februari 2016 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

## II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

M. Paelinck, appellante voor de verwijzende rechter, was van 1 september 1978 tot 5 augustus 2002 gehuwd met A. Claeys. Laatstgenoemde heeft deelgenomen aan het stelsel van de Dienst voor de overzeese sociale zekerheid (hierna : de Dienst), en geniet sedert zijn 55ste verjaardag een ouderdomspensioen van die instelling, dit op grond van de overgangsregeling van artikel 20, § 2, eerste lid, van de wet van 17 juli 1963 betreffende de overzeese sociale zekerheid.

Op 17 maart 2011 dient de betrokkene een aanvraag in bij de Dienst om vanaf haar 55ste verjaardag een ouderdomspensioen te genieten als uit de echt gescheiden echtgenoot van een verzekerde. Bij beslissing van 14 augustus 2012 wijst de Dienst die aanvraag af, vermits ze niet voldoet aan de leeftijdsvoorwaarde van minimum 65 jaar.

De betrokkene stelt tegen die beslissing een vordering in bij de Arbeidsrechtbank te Antwerpen, waar zij aanvoert dat de overgangsregeling die voor haar ex-echtgenoot geldt per analogie op haar situatie dient te worden toegepast. Bij vonnis van 20 maart 2014 verklaart de Arbeidsrechtbank de vordering ongegrond en wordt de bestreden beslissing van 14 augustus 2012 van de Dienst bevestigd.

Bij verzoekschrift van 22 april 2014 tekent M. Paelinck hoger beroep aan tegen dat vonnis bij het Arbeidshof te Antwerpen, waarbij zij vordert de bestreden beslissing van de Dienst te vernietigen en laatstgenoemde te veroordelen tot betaling van de achterstallige uitkeringen. De verwijzende rechter oordeelt dat de Dienst de betrokken wettelijke bepalingen correct heeft toegepast, door te beslissen dat het pensioen van de uit de echt gescheiden echtgenoot van een verzekerde pas kan ingaan vanaf 65-jarige leeftijd en dat de overgangsregeling voor de verzekerden niet geldt voor de houders van afgeleide rechten, zoals de uit de echt gescheiden echtgenoten. Volgens de verwijzende rechter maakt de betrokkene evenwel aannemelijk dat zij rechtmatige verwachtingen had om vanaf 55-jarige leeftijd een ouderdomspensioen te ontvangen, reden waarom zij niet ervoor heeft gekozen een andere private verzekering af te sluiten of zelf een pensioen op te bouwen, zodat het gebrek aan overgangsregeling voor de uit de echt gescheiden echtgenoten een mogelijke discriminatie kan uitmaken ten aanzien van de verzekerden die wel een overgangsregeling kunnen genieten. Vermits de verwijzende rechter het voor de oplossing van het geschil noodzakelijk acht dat wordt beoordeeld of er al dan niet sprake is van een discriminatie, beslist hij de hierboven geciteerde prejudiciële vraag te stellen.

## III. In rechte

- A -

A.1.1. De Ministerraad beschrijft allereerst het stelsel van de overzeese sociale zekerheid. Het betreft een facultatief en aanvullend systeem van sociale zekerheid, waarbij de personen die tewerkgesteld zijn buiten de Europese Economische Ruimte (EER) en buiten Zwitserland zich kunnen aansluiten.

Het pensioenstelsel van de overzeese sociale zekerheid zou grote gelijkenissen vertonen met het klassieke pensioenstelsel voor de werknemers, terwijl er geen systematische parallel zou kunnen worden getrokken met de private levensverzekeringsovereenkomsten. Volgens de Ministerraad is het systeem van de overzeese sociale zekerheid geen zuiver kapitalisatiesysteem, maar een gemengd systeem, waarbij de financiering voor een klein deel wordt verzekerd door de jaarlijkse bijdragen van de verzekerden, en voor het grootste deel door een tegemoetkoming van de Staat. De ouderdomsrenten zijn automatisch gekoppeld aan de schommeling van de index, de bedragen worden gekapitaliseerd en vakantiegeld en aanvullend vakantiegeld worden toegekend. Zoals het klassieke pensioenstelsel, heeft het stelsel van de overzeese sociale zekerheid een reglementair karakter, en creëert het een subjectief recht voor alle werknemers die aan de toepassingsvoorwaarden voldoen om zich aan te sluiten.

De Ministerraad benadrukt dat de Belgische Staat voor een groot deel bijdraagt tot de financiering van het stelsel van de overzeese sociale zekerheid. Het zou in het belang van de gemeenschap in haar geheel zijn dat de wetgever ervoor heeft gekozen de overzeese sociale zekerheid af te stemmen op andere bestaande wettelijke regelingen.

A.1.2. Volgens de Ministerraad moet de prejudiciële vraag, die betrekking heeft op een mogelijke discriminatie tussen een (rechtstreeks) verzekerde onder het stelsel van de overzeese sociale zekerheid en de uit de echt gescheiden echtgenoot van een verzekerde, ontkennend worden beantwoord.

De Ministerraad verwijst naar de rechtspraak van het Hof en van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, waaruit volgt dat het recht op een wettelijk pensioen binnen de werkingssfeer van artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens valt. Het Europees Hof preciseert evenwel dat die bepaling geen recht op een pensioen van een bepaald bedrag waarborgt, en dat de lidstaten in economische of sociale aangelegenheden over een ruime appreciatiemarge beschikken.

A.1.3. Volgens de Ministerraad heeft de wetgever beslist om verschillende situaties verschillend te behandelen. Het ouderdomspensioen voor verzekerden onder het stelsel van de overzeese sociale zekerheid, dat in het arrest nr. 67/2008 van het Hof wordt besproken, zou immers van geheel andere aard zijn dan het ouderdomspensioen voor de uit de echt gescheiden echtgenoten van verzekerden, dat het voorwerp uitmaakt van onderhavige prejudiciële vraag.

Terwijl het ouderdomspensioen voor verzekerden onder het stelsel van de overzeese sociale zekerheid een systeem gebaseerd op kapitalisatie betreft, waarbij de verzekerden dus voor hun eigen pensioen hebben « gespaard », zou het ouderdomspensioen voor de uit de echt gescheiden echtgenoten van verzekerden een systeem gebaseerd op repartitie betreffen, waarbij diegenen die beschikken over een afgeleid recht een uitkering kunnen genieten die wordt gefinancierd door de bijdragen van de overheid. Het laatstgenoemde pensioen zou dus gebaseerd zijn op het principe van de intergenerationele solidariteit, en als dusdanig niet het resultaat zijn van een individuele pensioenopbouw. De actieve bevolking zou dan ook veel meer bijdragen tot de pensioenlast van de uit de echt gescheiden echtgenoten van verzekerden bij het stelsel van de overzeese sociale zekerheid dan tot de pensioenlast van de rechtstreeks verzekerden zelf.

Het verschil tussen de rechtstreeks verzekerde en de uit de echt gescheiden echtgenoot, die zelf niet was aangesloten, zou dus zijn ingegeven door het verschillende onderliggende financieringsmechanisme : terwijl de tegemoetkoming voor de verzekerde is opgenomen door het Pensioenfonds, is de tegemoetkoming voor de uit de echt gescheiden echtgenoot opgenomen door het Solidariteits- en perequatiefonds. Er zou aldus een objectief differentiatiecriteria bestaan.

Bij de toepassing van de in het arrest nr. 67/2008 uiteengezette principes op voorliggende vraag zou moeten worden vastgesteld dat, gelet op het geheel verschillende karakter van de desbetreffende pensioenen, de afweging tussen het individuele belang bij rechtszekerheid en het algemene belang op geheel andere wijze dient te gebeuren. De eigenheid van de verschillende situaties zou de verschillende behandeling rechtvaardigen. De artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en artikel 14 van de Verdrag, zouden dan ook niet zijn geschonden.

A.2. Volgens de Dienst voor de bijzondere socialezekerheidsstelsels dient de prejudiciële vraag ontkennend te worden beantwoord. Hij sluit zich ter zake volledig aan bij de memorie van de Ministerraad.

- B -

B.1.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op artikel 22*sexies* van de wet van 17 juli 1963 betreffende de overzeese sociale zekerheid, zoals ingevoegd bij artikel 11 van de wet van 20 juli 1990 houdende sociale bepalingen en gewijzigd bij artikel 142 van de programmawet van 9 juli 2004 en bij artikel 223 van de wet van 20 juli 2006 houdende diverse bepalingen, dat bepaalt :

« § 1. Ten laste van het Solidariteits- en perequatiefonds wordt een ouderdomspensioen toegekend aan de uit de echt gescheiden echtgenoot van een verzekerde die deelgenomen heeft aan de bij deze wet opgerichte verzekering, zo hij niet ontzet is geweest van het ouderlijke gezag of niet veroordeeld werd om diegene die zijn echtgenoot was naar het leven te hebben gestaan. Het genoemde ouderdomspensioen wordt niet uitgekeerd tijdens de duur van een nieuw huwelijk.

Het recht op dit pensioen is erkend :

1° aan de onderdanen van een Lidstaat van de Europese Economische Ruimte en aan de onderdanen van een niet-Lidstaat van de Europese Economische Ruimte die met toepassing van de Europese verordening 859/2003 aanspraak kunnen maken op de bepalingen van de Europese verordeningen 1408/71 en 574/72 inzake sociale zekerheid;

2° aan de onderdanen van de Zwitserse Confederatie;

3° aan de staatlozen en aan de vluchtelingen zoals ze zijn gedefinieerd in artikel 51, 4°;

4° aan de onderdanen van een land waarmee een wederkerigheidsakkoord werd gesloten die hen dit voordeel toekent;

5° aan de gewezen echtgenoten van een verzekerde met een nationaliteit vermeld in 1°, 2°, 3° of 4°.

§ 2. Het in § 1 beoogde ouderdomspensioen is integraal betaalbaar aan de uit de echt gescheiden echtgenoot die geen beroepsactiviteit uitoefent. Wanneer de uit de echt gescheiden echtgenoot een beroepsactiviteit uitoefent, wordt het ouderdomspensioen integraal betaald, verminderd of geschorst overeenkomstig de bepalingen vastgesteld door de Koning wat de gerechtigden betreft inzake een werknemerspensioen.

Het pensioen gaat in op de eerste dag van de maand die volgt op deze tijdens dewelke de belanghebbende de aanvraag indient en ten vroegste op de eerste dag van de maand die volgt op deze tijdens dewelke hij de leeftijd van 65 jaar bereikt heeft.

Wanneer de belanghebbende die 65 jaar of ouder is, op het ogenblik van de echtscheiding een gedeelte van het pensioen van de verzekerde genoot, wordt het recht op het pensioen van uit de echt gescheiden echtgenoot ambtshalve onderzocht. In dat geval gaat het pensioen van uit de echt gescheiden echtgenoot in op de dag die volgt op deze waarop de echtscheiding gevolg heeft ten aanzien van derden.

§ 3. Het bedrag van het in § 1 beoogde ouderdomspensioen is gelijk aan 56,25 pct. van het ouderdomspensioen waarin ten gunste van de verzekerde wordt voorzien door deze wet, overeenstemmend met de periodes die in de duur van het huwelijk begrepen zijn.

Wanneer echter de in § 1 bedoelde persoon de echtgenoot was van een verzekerde van een andere nationaliteit dan deze van een Lid-Staat van de Europese Economische Ruimte of van de Zwitserse Confederatie, is het in aanmerking te nemen ouderdomspensioen van de verzekerde datgene dat hem zou verworven geweest zijn, indien hij de Belgische nationaliteit zou hebben gehad.

Het bedrag van het ouderdomspensioen van de gewezen echtgenoot wordt berekend op 65-jarige leeftijd. Nochtans, wanneer de leeftijd waarop de verzekerde opgehouden heeft aan de verzekering deel te nemen en de leeftijd die hij bereikt had op de datum vanaf dewelke de echtscheiding gevolgen heeft ten aanzien van derden, hoger liggen dan 65 jaar, wordt het pensioen berekend op deze van die twee leeftijden welke 65 jaar het dichtst benadert.

§ 4. Wanneer de uit de echt gescheiden echtgenoot een ouderdomspensioen geniet krachtens deze wet of een andere Belgische of buitenlandse pensioenregeling of krachtens een pensioenregeling van het personeel van een instelling naar internationaal publiek recht, wordt het gedeelte van dat pensioen dat betrekking heeft op de perioden beoogd in § 3, eerste lid, afgetrokken van het ouderdomspensioen waarin dit artikel voorziet.

De Koning kan de regels vaststellen voor het berekenen van het aftrekbare bedrag van de pensioenen die niet krachtens deze wet worden toegekend ».

B.1.2. Artikel 239, § 3, van de wet van 20 juli 2006 bepaalt :

« Artikelen 202 en 223 zijn voor de mannelijke gerechtigden van toepassing op de pensioenen die worden toegekend ten gevolge van een echtscheiding die zich voordoet ten vroegste op 1 januari 2007. Voor de vrouwelijke gerechtigden die nog geen pensioen van uit de echtgescheiden echtgenoot trekken, zijn deze bepalingen van toepassing ook wanneer de echtscheiding zich heeft voorgedaan vóór 1 januari 2007 ».

B.1.3. Volgens artikel 240, § 1, van de wet van 20 juli 2006 treedt artikel 223 in werking op 1 januari 2007.

B.2.1. Aan het Hof wordt een vraag gesteld over de bestaanbaarheid, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 14 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij dat Verdrag, van artikel 22<sup>sexies</sup> van de wet van 17 juli 1963 betreffende de overzeese sociale zekerheid, zoals gewijzigd bij artikel 223 van de wet van 20 juli 2006, in zoverre die bepaling bij de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd van 55 tot 65 jaar niet voorziet in een overgangsregeling voor de uit de echt gescheiden echtgenoot van een verzekerde, wanneer die laatste vóór 1 januari 2007 was aangesloten en reeds 20 jaar aan de verzekering heeft deelgenomen.

De verwijzende rechter vergelijkt de categorie van ex-echtgenoten met de categorie van de verzekerden zelf die zich vóór 1 januari 2007 hebben aangesloten en reeds 20 jaar aan de verzekering hebben deelgenomen, voor wie de pensioengerechtigde leeftijd eveneens werd verhoogd van 55 tot 65 jaar, maar die overeenkomstig artikel 20, § 2, van de wet van 17 juli

1963, zoals gewijzigd bij artikel 62 van de wet van 22 december 2008 houdende diverse bepalingen (I), wel een overgangsregeling kunnen genieten.

B.2.2. Uit de verwijzingsbeslissing blijkt dat het gaat om een vrouwelijke gerechtigde en dat de echtscheiding heeft plaatsgevonden vóór 1 januari 2007 en dus reeds een feit was op het ogenblik dat de verhoging van de pensioenleeftijd in werking is getreden. Het Hof beperkt het onderzoek van de prejudiciële vraag tot die situatie.

B.3.1. De bij de wet van 17 juli 1963 betreffende de overzeese sociale zekerheid ingevoerde regeling is een facultatief systeem van sociale zekerheid waarbij de personen die in de door de Koning aangewezen overzeese landen werken, zich kunnen aansluiten.

Die regeling betreft « zowel de agenten [...] die hun diensten verrichten in een openbare sector als de werknemers tewerkgesteld door private ondernemingen bij uitvoering van een kontrakt van dienstverhuring of zelfs personen die een zelfstandige beroepsbedrijvigheid uitoefenen » (*Parl. St.*, Kamer, 1961-1962, nr. 431/1, p. 1).

Die regeling werd uitgewerkt teneinde te « beantwoorden aan de bekommernissen van deze die verlangen overzees een loopbaan te ondernemen of te voltooien en wensen in hun land van herkomst gedekt te zijn door wettelijke bepalingen die een stelsel van sociale verzekeringen voorzien » (*ibid.*).

B.3.2. Een openbare instelling met rechtspersoonlijkheid, vóór 1 januari 2015 de Dienst voor de overzeese sociale zekerheid en sedert 1 januari 2015 de Dienst voor de bijzondere socialezekerheidsstelsels (hierna : « de Dienst »), is belast met het uitvoeren van de verzekeringen waarin de wet van 17 juli 1963 voorziet.

Artikel 5 van de wet voorziet erin dat de Dienst over drie fondsen beschikt waarvan het vermogen gescheiden blijft, het voorwerp van afzonderlijke beleggingen uitmaakt en de waarborg van de verzekerden vormt voor de prestaties die ten laste van elk van die Fondsen zijn. Het gaat om het Pensioenfonds, het Invaliditeitsfonds en het Solidariteits- en perequatiefonds.

Artikel 12 bepaalt onder meer dat « aan de [...] facultatieve ouderdoms- en overlevingsverzekering [...] kan [...] worden deelgenomen door de personen die hun beroepsactiviteit hebben » in de door de Koning aangewezen overzeese landen.

Artikel 14 bepaalt dat de verzekerden of hun werkgevers, onder de bij de wet bepaalde voorwaarden, aan de Dienst bijdragen kunnen storten die onder meer zijn bestemd voor de ouderdoms- en overlevingsverzekering, en waarvan de minimum- en maximumbedragen, krachtens artikel 15, door de Koning worden vastgesteld.

Naar luid van artikel 17, a) en c), is de bijdrage bestemd « ten belope van 70 % tot het financieren van de ouderdoms- en overlevingsrenten, ten laste van het Pensioenfonds » en « ten belope van 20,5 % tot het financieren van de prestaties ten laste van het Solidariteits- en perequatiefonds ».

Artikel 20 bepaalt de levenslange ouderdomsrente die de verzekerden genieten ten laste van het Pensioenfonds. Het in het geding zijnde artikel 22*sexies* bepaalt het ouderdomspensioen dat de uit de echt gescheiden echtgenoot van een verzekerde geniet ten laste van het Solidariteits- en perequatiefonds.

B.4.1. Vóór de wijziging van de wet van 17 juli 1963 bij de wet van 20 juli 2006 houdende diverse bepalingen bepaalde artikel 20 dat de ouderdomsrente voor de vrouwelijke verzekerde inging op 55-jarige leeftijd, ongeacht de verzekeringsduur. Voor de mannelijke verzekerde ging de ouderdomsrente in op 55-jarige leeftijd, indien hij ten minste twintig jaar aan de verzekering had deelgenomen. Per schijf van twee jaar minder deelname aan de verzekering, verhoogde de normaal pensioengerechtigde leeftijd voor de mannelijke verzekerde met één jaar, dit tot 65 jaar bij een verzekeringsduur van minder dan twee jaar.

Artikel 22*sexies* van de wet van 17 juli 1963 kende uitsluitend aan de uit de echt gescheiden echtgenote van een verzekerde een ouderdomspensioen toe, dat inging op 55-jarige leeftijd, en dus niet aan de echtgenoot van een vrouwelijke verzekerde.

B.4.2. Bij de artikelen 215 en 223 van de wet van 20 juli 2006 werd de normaal pensioengerechtigde leeftijd, bepaald in de voormelde artikelen 20 en 22*sexies*, vanaf 1 januari 2007 vastgesteld op 65 jaar, dit zowel voor de verzekerde zelf als voor de uit de echt gescheiden echtgenoot van een verzekerde, ongeacht de verzekeringsduur en ongeacht het geslacht.

B.4.3. Wat betreft de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd voor de verzekerden, wordt in de parlementaire voorbereiding van artikel 215 van de wet van 20 juli 2006 verduidelijkt dat het de bedoeling was van de wetgever om « artikel 20 volledig [te herschrijven] met het oog op de realisering van de gelijkheid van man en vrouw en [...] rekening [te houden] met de geldende filosofie die er in bestaat om werknemers zo lang mogelijk op de arbeidsmarkt te houden » (*Parl. St.*, Kamer, 2005-2006, DOC 51-2518/001, p. 141).

De nieuwe regels zijn volgens dezelfde parlementaire voorbereiding als volgt samen te vatten :

« het principe van de kapitalisatie blijft behouden maar de normale ingangleeftijd is voor zowel mannelijke als vrouwelijke verzekerden vastgelegd op 65 jaar, ongeacht de duur van de verzekeringsdeelneming. Vervroeging met vijf jaar is mogelijk. Ook uitstel na 65 jaar blijft in principe mogelijk maar de Koning kan hier voorwaarden aan koppelen » (*ibid.*).

B.4.4. Wat betreft de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd voor de uit de echt gescheiden echtgenoot van een verzekerde, wordt in de parlementaire voorbereiding van artikel 223 van de wet van 20 juli 2006 vermeld :

« In de huidige regeling wordt dit pensioen alleen toegekend aan de echtgenote, vanaf de leeftijd van 55 jaar.

Met dit ontwerp wordt dit pensioen toegekend aan de uit de echt gescheiden echtgenoot ongeacht het geslacht, vanaf de leeftijd van 65 jaar » (*ibid.*, p. 132).

B.5. Bij zijn arrest nr. 67/2008 van 17 april 2008 heeft het Hof geoordeeld over de verhoging van de leeftijd waarop de ouderdomsrente voor de verzekerde, bepaald in artikel 20 van de wet van 17 juli 1963, ingaat :

« B.4.3. Wanneer de wetgever een facultatieve ouderdomsverzekering aanbiedt aan de overzee tewerkgestelde werknemers, behoort het tot zijn beoordelingsbevoegdheid om de voorwaarden en modaliteiten voor deelname aan die verzekering aan de gewijzigde maatschappelijke omstandigheden en de daarop gebaseerde beleidsopties aan te passen. Het is derhalve in beginsel niet in strijd met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet om de leeftijd waarop de ouderdomsrente ingaat voor werknemers in het buitenland die voor hun ouderdomsverzekering bij de [Dienst voor de overzeese sociale zekerheid] zijn aangesloten, te verhogen en gelijk te schakelen met de pensioenleeftijd van werknemers die in België zijn tewerkgesteld ».

Het Hof diende zich in hetzelfde arrest eveneens uit te spreken over de vraag of de bestreden bepaling een discriminatie inhield doordat de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd niet alleen gold voor degenen die de verzekering waren aangegaan vanaf 1 januari 2007, zijnde de datum van inwerkingtreding van het gewijzigde artikel 20, maar ook voor degenen die voorheen tot de verzekering waren toegetreten.

Het Hof heeft geoordeeld :

« B.5.2. Indien de wetgever een beleidswijziging noodzakelijk acht, vermog hij te oordelen dat die beleidswijziging met onmiddellijke ingang moet worden doorgevoerd en is hij in beginsel niet ertoe gehouden in een overgangsregeling te voorzien. De artikelen 10 en 11 van de Grondwet zijn slechts geschonden indien de overgangsregeling of de afwezigheid daarvan tot een verschil in behandeling leidt waarvoor geen redelijke verantwoording bestaat of indien aan het vertrouwensbeginsel op buitensporige wijze afbreuk wordt gedaan. Dat laatste is het geval wanneer de rechtmatige verwachtingen van een bepaalde categorie van rechtsonderhorigen worden miskend zonder dat een dwingende reden van algemeen belang voorhanden is die het ontbreken van een overgangsregeling kan verantwoorden.

B.5.3. Het bij de wet van 17 juli 1963 ingevoerde stelsel verschilt van het verplichte socialezekerheidsstelsel waarin is voorzien voor de in België tewerkgestelde loontrekkenden. Het biedt een facultatieve verzekering aan die in concurrentie treedt met de private verzekeringen.

Hoewel de wijziging van de leeftijd waarop de ouderdomsrente ingaat kan worden verantwoord voor de nog te sluiten verzekeringsovereenkomsten, ontbreekt die verantwoording ten aanzien van de personen die in het verleden, rekening houdend met de geldende wettelijke voorwaarden en na die voorwaarden te hebben afgewogen tegen de voorwaarden van de private verzekeringen, bij de [Dienst voor de overzeese sociale zekerheid] een verzekering hebben aangegaan, en die daarbij de mogelijkheid om vanaf de leeftijd van vijftig jaar de ouderdomsrente te ontvangen van doorslaggevend belang kunnen hebben geacht.

De wetgever beoogt met de bestreden maatregel de pensioenleeftijd van mannen en vrouwen gelijk te schakelen en de werknemers zo lang mogelijk op de arbeidsmarkt te houden, maar verliest daarbij uit het oog dat de betrokken werknemers geen deel uitmaken van de Belgische arbeidsmarkt en dat de nood om de werknemers zo lang mogelijk op de arbeidsmarkt te houden niet - minstens niet op dezelfde wijze - bestaat voor de overzeese arbeidsmarkten waar

zij aan deelnemen. Voor het overige kan de gelijkschakeling van de pensioenleeftijd van mannen en vrouwen in twee richtingen plaatsvinden, zodat ook die doelstelling geen adequate verantwoording kan bieden.

B.5.4. In zoverre de bestreden bepaling het voor de deelnemers aan de facultatieve ouderdomsverzekering die zich vóór 1 januari 2007 hebben aangesloten en reeds twintig jaar aan de verzekering hebben deelgenomen, onmogelijk maakt dat de ouderdomsrente ingaat op 55-jarige leeftijd, doet zij op buitensporige wijze afbreuk aan hun rechtmatige verwachtingen, zonder dat een dwingende reden van algemeen belang voorhanden is die het ontbreken van een overgangsregeling kan verantwoorden ».

B.6.1. Teneinde tegemoet te komen aan het voormelde arrest, heeft de wetgever bij artikel 62 van de wet van 22 december 2008 houdende diverse bepalingen (I) een overgangsregeling ingevoerd in artikel 20, § 2, van de wet van 17 juli 1963 voor de verzekerden die op 31 december 2006 reeds 12 jaar en meer aan de verzekering hadden deelgenomen. Die bepaling luidt :

« Indien de verzekerde op 31 december 2006 ten minste twintig jaar aan de verzekering deelgenomen heeft, kan de rente ingaan op de leeftijd van 55 jaar.

Indien de deelneming aan de verzekering op 31 december 2006 geen twintig jaar bereikt, wordt de leeftijd waarop de rente kan ingaan, als volgt vastgesteld :

18 jaar en minder dan 20 jaar : 56 jaar.

16 jaar en minder dan 18 jaar : 57 jaar.

14 jaar en minder dan 16 jaar : 58 jaar.

12 jaar en minder dan 14 jaar : 59 jaar ».

B.6.2. De vermelde overgangsregeling geldt enkel voor de ouderdomsrente die wordt toegekend aan de verzekerde. Voor het ouderdomspensioen dat kan worden toegekend aan de ex-echtgenoot van de verzekerde heeft de wetgever daarentegen geen overgangsregeling ingevoerd.

B.7.1. De toekenning van een ouderdomspensioen aan de uit de echt gescheiden echtgenoot van een verzekerde in het stelsel van de overzeese sociale zekerheid heeft tot doel een bepaalde bestaanszekerheid te waarborgen voor de personen die, doordat zij minstens ten dele financieel afhankelijk zijn geweest van hun ex-echtgenoot en doordat zij vaak geen eigen inkomsten hebben gehad en niet de mogelijkheid hebben gehad een persoonlijk pensioen op

te bouwen, ten gevolge van hun echtscheiding in een precare materiële situatie dreigen terecht te komen. Het bedrag is gelijk aan 56,25 pct. van het ouderdomspensioen waarin ten gunste van de verzekerde is voorzien, overeenstemmend met de periodes die in de duur van het huwelijk begrepen zijn.

B.7.2. Het ouderdomspensioen van de ex-echtgenoot wordt niet uitgekeerd tijdens een nieuw huwelijk (artikel 22*sexies*, § 1). Het pensioen is integraal betaalbaar aan de uit de echt gescheiden echtgenoot die geen beroepsactiviteit uitoefent. Wanneer de uit de echt gescheiden echtgenoot een beroepsactiviteit uitoefent, wordt het pensioen integraal betaald, verminderd of geschorst overeenkomstig de regeling die geldt voor de werknemerspensioenen (artikel 22*sexies*, § 2). Wanneer de uit de echt gescheiden echtgenoot naast het ouderdomspensioen bedoeld in artikel 22*sexies* nog een ander ouderdomspensioen geniet, wordt dit laatste in mindering gebracht van het eerste (artikel 22*sexies*, § 4). Aldus blijkt dat het ouderdomspensioen bedoeld is om het inkomen van de ex-echtgenoot veilig te stellen, wanneer andere financiële middelen ontbreken.

B.8.1. Toen de wetgever het bij de wet van 20 juli 1990 mogelijk heeft gemaakt aan de ex-echtgenoot een ouderdomspensioen toe te kennen op de leeftijd van 55 jaar, heeft hij zich bij die keuze laten leiden door de toen normaal geldende pensioenleeftijd van de verzekerde (*Parl. St.*, Senaat, 1989-1990, nr. 944/1, p. 9). Nu die pensioenleeftijd in het kader van de overzeese sociale zekerheid bij de wet van 20 juli 2006 op 65 jaar is vastgesteld, kon de wetgever van oordeel zijn dat vanaf dat ogenblik ook het recht op het ouderdomspensioen voor de ex-echtgenoot in het kader van de overzeese sociale zekerheid pas op die leeftijd kan ingaan.

B.8.2. Wanneer de echtscheiding evenwel heeft plaatsgevonden vóór de verhoging van de pensioenleeftijd tot 65 jaar, kan het vooruitzicht van de ex-echtgenoot om vanaf de leeftijd van 55 jaar een ouderdomspensioen te kunnen ontvangen van doorslaggevend belang zijn geweest om geen private verzekering aan te gaan of niet zelf in een pensioen te voorzien, of op meer algemene wijze, om geen andere maatregelen te nemen teneinde in een inkomen te voorzien na de echtscheiding. De in het geding zijnde maatregel, waarbij het recht op een ouderdomspensioen zonder enige overgangsmaatregel met 10 jaar wordt uitgesteld, kan de ex-echtgenoot derhalve verhinderd hebben zijn inkomenssituatie tijdig en met kennis van zaken veilig te stellen. Overigens geldt volgens artikel 239, § 3, van de wet van 20 juli 2006

de regeling van het ouderdomspensioen voor de mannelijke gerechtigden wanneer de echtscheiding zich ten vroegste voordoet op 1 januari 2007, zodat zij op het ogenblik van de echtscheiding wel op de hoogte zijn van de leeftijd waarop dat pensioen ingaat.

B.8.3. Er blijkt geen redelijke verantwoording te zijn voor het verschil in behandeling tussen, enerzijds, de verzekerde zelf, die een overgangsregeling kan genieten wanneer hij op 31 december 2006 reeds twintig jaar aan de verzekering in het stelsel van de overzeese sociale zekerheid heeft bijgedragen, en, anderzijds, de ex-echtgenoot van die verzekerde voor wie een dergelijke overgangsregeling niet geldt.

B.9.1. Artikel 22*sexies* van de wet van 17 juli 1963 betreffende de overzeese sociale zekerheid, in samenhang gelezen met artikel 239, § 3, tweede lid, van de wet van 20 juli 2006, is niet bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre die bepaling het onmogelijk maakt dat het ouderdomspensioen van de uit de echt gescheiden echtgenote van een verzekerde die op 31 december 2006 ten minste twintig jaar aan de verzekering bij het stelsel van de overzeese sociale zekerheid heeft deelgenomen, wanneer de echtscheiding vóór 1 januari 2007 heeft plaatsgevonden, ingaat op 55-jarige leeftijd.

B.9.2. Aangezien de in B.9.1 gedane vaststelling van de lacune is uitgedrukt in voldoende nauwkeurige en volledige bewoordingen die toelaten de in het geding zijnde bepaling toe te passen met inachtneming van de referentienormen op grond waarvan het Hof zijn toetsingsbevoegdheid uitoefent, staat het aan de verwijzende rechter een einde te maken aan de schending van die normen.

B.9.3. De toetsing aan de andere in de prejudiciële vraag vermelde bepalingen kan niet tot een ruimere vaststelling van ongrondwettigheid leiden.

B.10. De prejudiciële vraag dient bevestigend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 22*sexies* van de wet van 17 juli 1963 betreffende de overzeese sociale zekerheid, in samenhang gelezen met artikel 239, § 3, tweede lid, van de wet van 20 juli 2006, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre die bepaling het onmogelijk maakt dat het ouderdomspensioen van de uit de echt gescheiden echtgenote van een verzekerde die op 31 december 2006 ten minste twintig jaar aan de verzekering bij het stelsel van de overzeese sociale zekerheid heeft deelgenomen, wanneer de echtscheiding vóór 1 januari 2007 heeft plaatsgevonden, ingaat op 55-jarige leeftijd.

Aldus gewezen in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 28 april 2016.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

E. De Groot